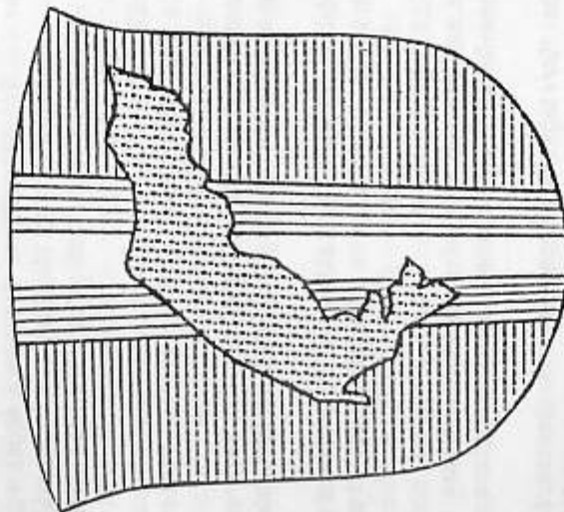

Besættelsestidshistorisk selskab
for

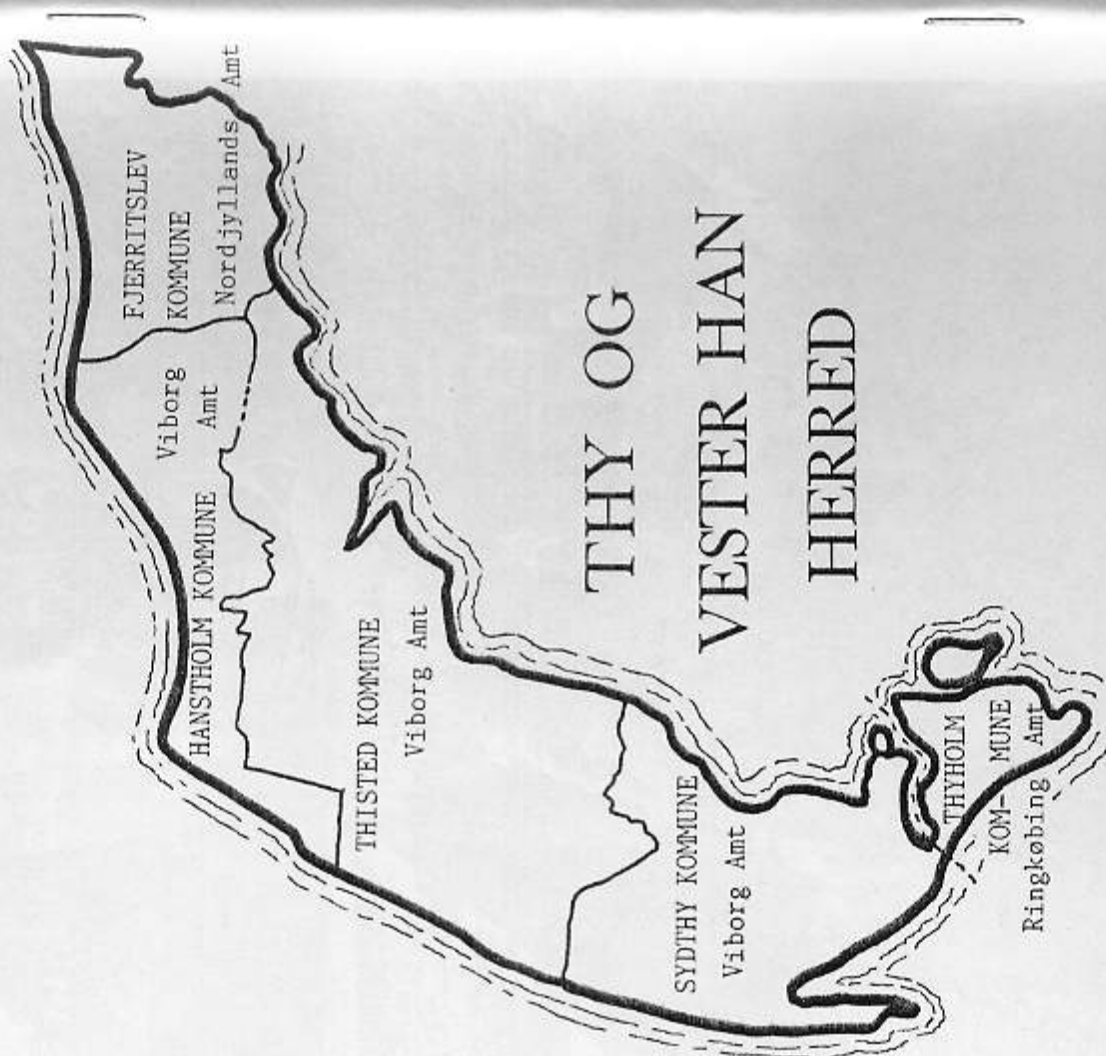
Thy og Vester Han Herred

BSTH

NYHEDSBREV

NO 3.

BSTH'S BESTYRELSE:

Frank Weber, Platanvej 26, 7700 Thisted 97-921131
Kristian Kusk, Svalgårdsvej 14, Sjørring, 7700 Thisted 97-971631
Jens C.G. Sørensen, Gyvelvænget 155, 7730 Hanstholm 97-961656
Bent Rolighed, Havevej 19, 9690 Fjerritslev 98-211681

HVEM FORSKER HVAD?:

REGISTRERINGSPROJEKTET:

Jens Sørensen : Registrering af bunkers i Hanstholm og Hjørdemål.
Jørgen Lumbye : Registrering af bunkers i Hanstholm.
Ejvind Bonnerup : Registrering af bunkers i Hjørdemål og omegn.
Esben Kaagård : (Registrering af radaranlæg i Hundborg?)
Jarl Ingerslev : Registrering af bunkers i Agger og omegn.
Jann Hornum : Registrering af anlæg fra Vigø til Slette Strand
Frank Weber : Registrering af anlæg fra Klitmøller til Agger.

RADIOGRUPPEN:

Jarl og Lizzie Ingerslev dækker området omkring Vestervig.

Bent Rolighed dækker Fjerritslev og omegn. Har allerede produceret en udsendelse om våbennedkastninger i vort område under Besættelsen.

Frank Weber dækker Thisted og Midtthy. Er i færd med at samle interviewmateriale til en udsendelse om efterretningsvirksomhed i Thy.

ØVRIGE AKTIVITETER:

Bent Rolighed har dateret fotos fra Besættelsestiden for Fjerritslev Lokalhistoriske Arkiv. Har endvidere planer om flere interviews.

Frank Weber har foretaget research for arrangørerne i forbindelse med planlægningen af mindedagen for flyversergent Pitts. Er i færd med at samle materiale om den tyske vandflyvebase i Dragstak m.m.

HVAD GØR DU?:

Hvis du sysler med et emne der vedrører Besættelsestiden, eller gerne vil være med til at forske i en af ovennævnte emner, så send et par linier om det til for- manden. Derved kan vi få et mere nøjagtigt billede af hvem der laver hvad til næste nyhedsbrev og samtidigt koordinere de enkelte projekter. Det emne som du måske synes er uoverkommeligt at gå igang med alene kan det være at en anden også sysler med - måske kan I sammen få mod på at tage fat. Du/I kan til enhver tid få faglig råd og vejledning vedrørende arkivmateriale o.lign.

SIDEN SIDST....

Som lovet i orienteringsbrevet for en måned siden udsendes hermed vort 3. nyhedsbrev.

Indholdet afspejler foreningens virke indtil nu: Først lidt om radiogruppen, derefter om bunkersregistrering og farerne ved dette arbejde. Der er spændende nyt om Bunkersmuseet i Hanstholm, som nu får en tiltrængt "ansigtsløftning" og endelig fortæller vi lidt om en mindehøjtidelighed i Klitmøller.

Vort kontingent er sat til 75 kr. og vi håber at der stadigvæk vil komme nye medlemmer. Husk at kvitteringen kan anvendes som fribillet til Bunkersmuseet i Hanstholm, som bliver endnu mere spændende at besøge i løbet af de kommende år. Så kender du nogen som er interesseret i vor lokale Besættelsestidshistorie, så fortæl lidt om BSTH!

Forslag til foredragsholdere modtages gerne, da vi har planer om at afholde et foredragsarrangement med et relevant emne inden næste generalforsamling.

Vi går nu mod vintermånederne og de lange mørke aftener. Benyt lejligheden til et kig i kommodeskuffer og andre gemmer - måske dukker der spændende ting frem, som en gang kan indgå i museets Besættelsestids-samlinger. Vi formidler gerne en registrering og eventuel aflevering af effekter og arkivmateriale til Thisted Museum.

I løbet af de kommende fem år vil man landet over markere 50-årsdage begyndende med 9. april 1990, efterfulgt af utallige mindedage frem til og med 5. maj 1995. Her i Thy har vi selvfølgelig også nogle datoer som i højere grad end andre har bidt sig fast. Vi startede i Klitmøller den 30. september i år, se omtalen bagerst i nyhedsbrevet, men andre vil følge. F.eks. vil man i Klitmøller kunne mindes sommeren 1944, hvor ialt 12 fiskere mistede livet, hhv. den 1. juni og 4. august. BSTH vil selvfølgelig gerne hjælpe evt. initiativtagere, som vil arrangere sådanne mindehøjtideligheder, med at finde frem til de historiske begivenheder der lå bag.

Med venlig hilsen

p.b.v.

Frank Weber

formand

Samtlige bunkers anlæg i Thy er under registrering

En del medlemmer af Besættelsestidshistorisk Selskab bruger fritiden på at lokalisere og registrere 1500-2000 bunkers i Thy.

Der er ingen, der ved, nøjagtigt hvor mange bunkers der findes i Thy og Vester Han Herred, hvorfra Besættelsestidshistorisk Selskab rekrutterer sine medlemmer, og selv om foreningen også har mange andre værdifulde og tidskrævende opgaver at tage sig af, er bunkersregistreringen en opgave, man vier særlig stor opmærksomhed for tiden.

Der findes en enkelt registrering, men den er, hvad foreningens formand Frank Weber kalder en skrivebordsregistrering. Han siger:

- Denne registrering er meget upræcis, men miljøministeriet ønsker en nøjagtig registrering af samtlige bunkersanlæg fra Agger Tange til Bulbjerg, og det har en del af medlemmerne af vores forening påtaget sig at arbejde med.

- Vi skal finde ud af, nøjagtigt hvor hver enkelt bunker ligger, men derudover skal vi også finde ud af, hvad det er for typer, hvem der ejer jorden, de ligger på - og foretage en vurdering af deres tilstand.

HVER TREDE BUNKER LIGGER I THY

Dette arbejde er et led i en større plan, hvorefter samtlige befestningsværker i Danmark siden 1858 skal katalogiseres. Dette sker bl.a. for at have et udførligt baggrundsmateriale ved udarbejdelsen af lokalplaner, af miljøhensyn, i forbindelse med fredningssager og naturligvis også af hensyn til museumsinteresser. Det skal

senere vurderes, hvilke anlæg der er bevaringsværdige.

Pålandsplan er der 5-6.000 bunkers, og heraf ligger rundt regnet en tredjedel inden for den historiske lokalforenings direkte interesseområde.

En bunker er ikke bare en bunker. Faktisk findes der hele 600 forskellige typer, og dem kan man få alt muligt at vide om ved at studere et tysk materiale ved navn Regelbau, det betyder noget i retning af standard.

TYSK GRUNDIGHED

Materialet oplyser om type og anvendelse for hvert enkelt anlæg, og med tysk grundighed er angivet informationer om dato og sted for påbegyndelse. Arbejdet er omregnet til dagsværk. Man kan se, hvornår hver bunker er bygget færdig, og hvornår den er overgivet til brugerne.

I disse papirer, som i kopi er hentet hjem fra Freiburg, ses ingen datoer senere end den 15. januar 1945, men der har rent faktisk været bygget også senere, så der findes ikke nogen nøjagtig registrering af bunkersanlæggene.

LOKALE BØGER OG HÆFTER OM BUNKERS

Der bliver udarbejdet en omfattende rapport om det lokale arbejde, men Frank Weber antyder også, at der i forskellige andre variationer vil blive udgivet besættelsestidshistorisk materiale, hvis man kan få det finansieret. Disse bøger eller hæfter vil være mere overskuelige og i deres udformning meget mere publikumsvenlige, selvom de vil bevare deres

fodfæste i faghistorien og kildekritikken.

Det er et stille håb for de særligt bunkers-interesserende i BSTH, at man kan være så heldige at finde en velbevaret bunker, der vil være egnet til udgravning, sådan som det var tilfældet i Frederikshavn i den derværende søsterforenings tilsvarende bunkers-arbejde.

Hansholm-fæstningen besøges hvert år af 35.000 gæster. Det er således amtsbedst besøgte museum, men som Frank Weber siger: "...med mindst at vise frem!

VI KÆMPE IMOD THYRA...

Besættelsestidshistorisk Selskab for Thy og Vester Han Herred beskæftiger sig naturligvis også med andet. Således handlede den kun i år gamle forenings første nyhedsbrev om registrering og datering af fotos, og det senest udsendte handler om samtaler med folk, som personligt har oplevet besættelsestiden. Muligheden for at gøre sådanne interviews indskrænkes år for år.

- Og så kæmper vi jo mod Thyra! siger Frank Weber. Fra dødsboer får vi ofte værdifuldt materiale, men når folk skal på plejehjem eller lignende, forsvinder meget i forbindelse med oprydning i det tidligere hjem.

Meget ryger således på forbrændingen, men de lokale historikere ville gerne have lejlighed til at kigge på besættelsestidshistoriske effekter igennem, før fotos og tilsvarende værdifulde bremser m.v. bliver flammernes bytte.

Bunker sprængt 44 år senere end planlagt

SKAGENS AVIS ONSDAG DEN 4. OKTOBER

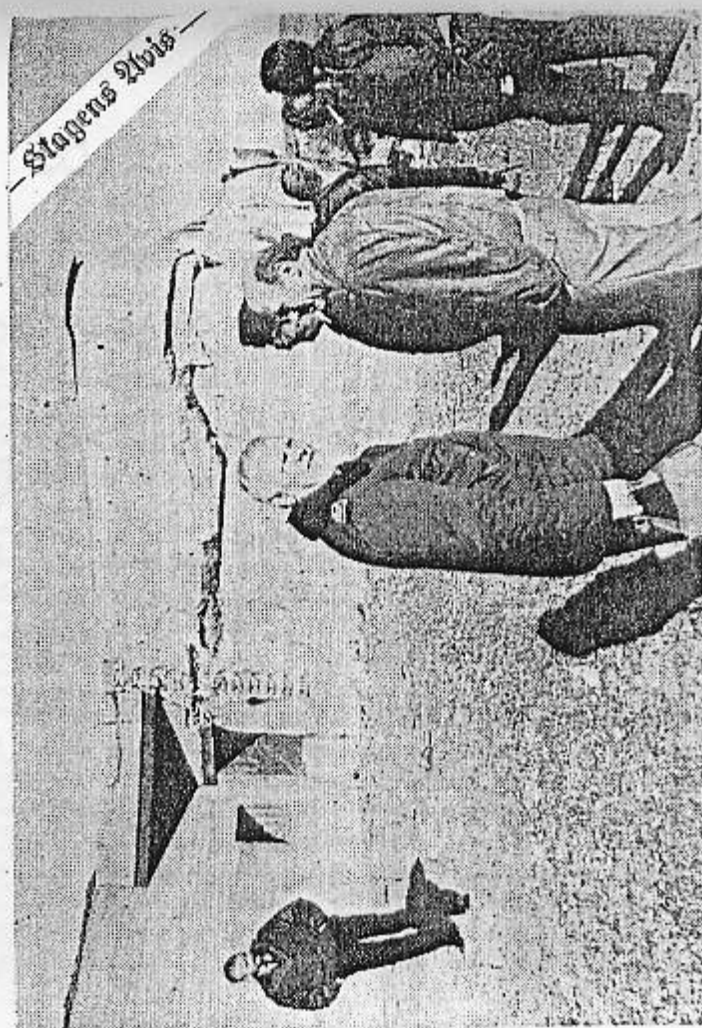
Præcis klokken 12.17 tirsdag den 3. oktober led der et brag ude på Grenen. En af de gamle tyske bunkers blev sprængt i luften - af minører fra Frederikshavn.

Besættelsestidshistorisk Selskab for Nordjylland, som varetager bunkersregistreringsarbejdet i Nordjyllands Amt, fandt under deres arbejde en radarbunker på Grenen. Ved at krybe ind gennem en nødudgang kom de ind i bunkeren. Det viste sig at det meste af inventaret og instrumenterne var yderst velbevarede. Museumsinspektøren ved Bangsbo Museet i Frederikshavn besøgte bunkeren og kontaktede den 1. september BSTH for at høre om vi var interesserede i at få bunkeren indhold til Hansholm. Det var vi selvfølgelig, da vi ikke hidtil har fundet rester af radarudstyr.

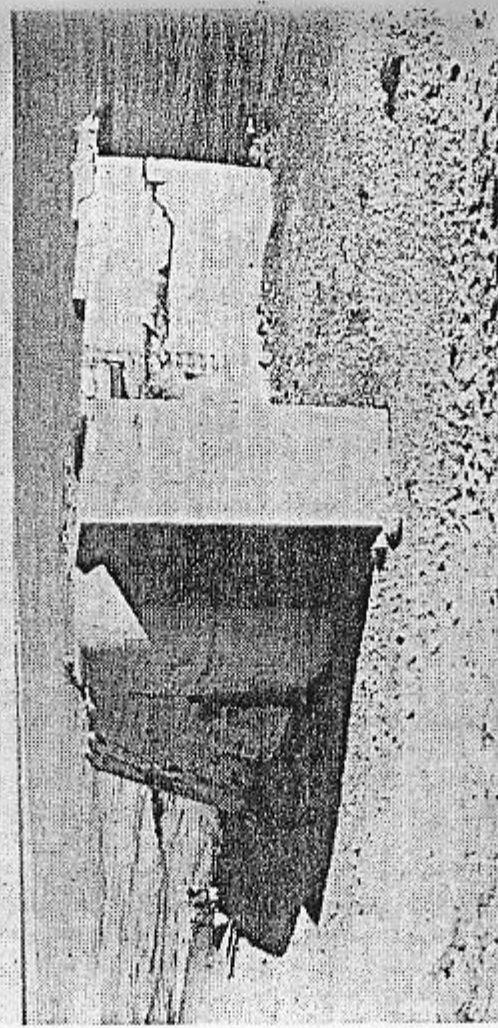
Museumsinspektøren havde under sin besigtigelse af bunkeren fundet to tromle-udseende genstande samt noget der lignede sprængladninger. Han skyndte sig derfor ud igen. Vi blev på den baggrund enige om, at minører fra Frederikshavn nok hellere måtte se på bunkeren inden vi kom for at hente inventaret.

Minører blev tilkaldt den 3. oktober og de kunne hurtigt konstatere, at der i bunkeren lå to 143 kg. dybvandsbomber. Bomberne var i 1945 blevet efterladt af tyskerne med det formål at ødelægge det elektroniske udstyr når de trak sig tilbage. Udstyret måtte ikke falde i de Allieredes hænder. Sidste mand må have "glemt" at tænde luntten, for bomberne lå som de var placeret i 1945. Den ene var dog rullet hen foran indgangsdøren da bunkeren for år tilbage skred ned af klitten. Der har den spærret for adgang og derfor har ingen opdaget bomberne før nu.

Minørerne anså bomberne for ustabile og valgte derfor at bortsprænge dem. Lidt over middag røg bomber og det sjældne radarinventar i luften med et kæmpe brag! Billederne på de to følgende sider er taget fra SKAGENS AVIS den 4. okt. 1989

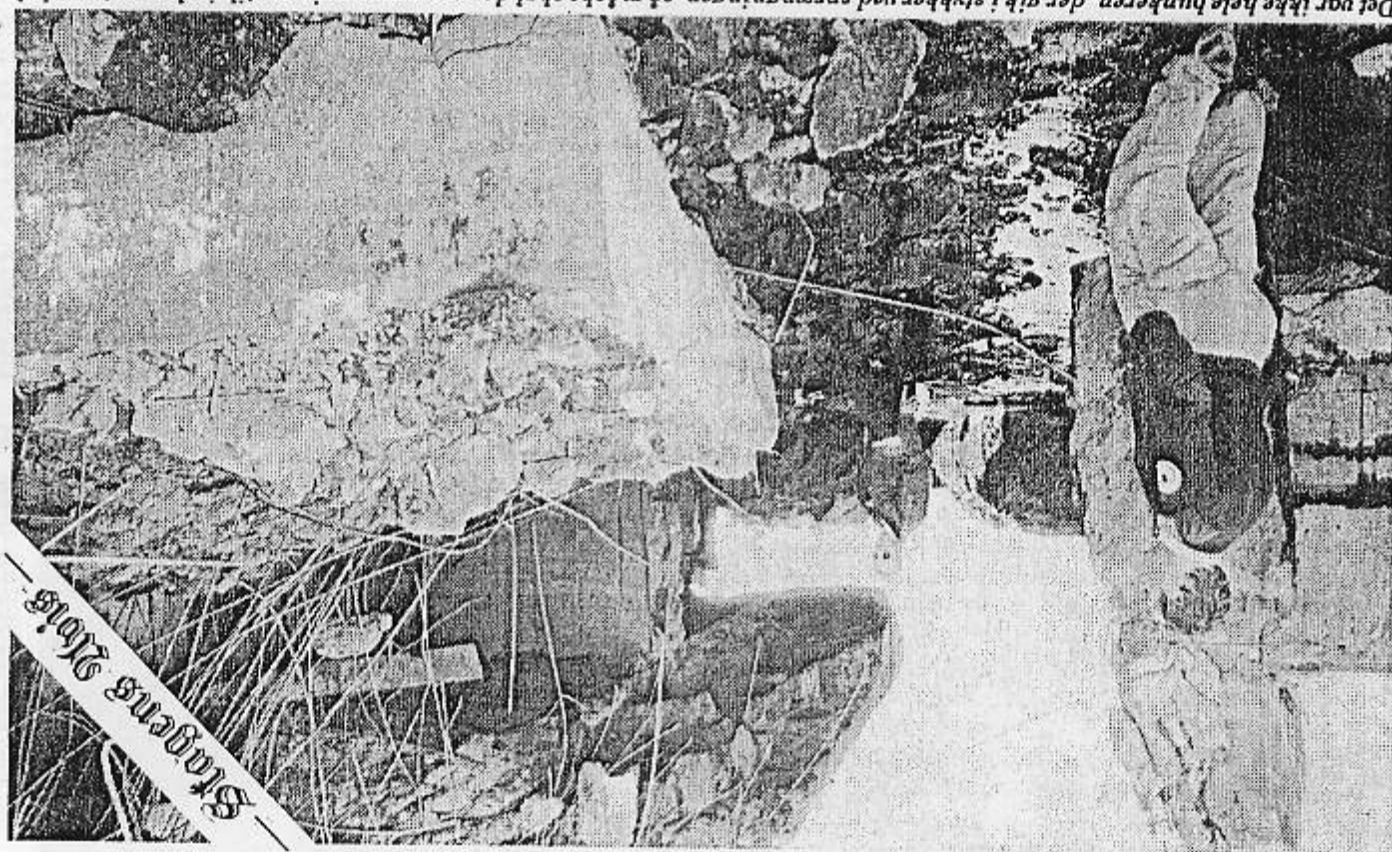

Bunkeren blev grundigt inspiceret af politiet og en minør, efter at bomberne var detoneret.

I ensom majestæt i strandkanten har bunkeren ligget i mange år. Nu skal resterne af den helt væk - muligvis ved hjælp af yderligere bortsprængning.

Bombesprængning på Grenen

Det var ikke hele bunkeren, der gik i stykker ved sprængningen, så måske skal der nye sprængninger til, inden resterne helt kan fjernes.

Foto: Peter Broen

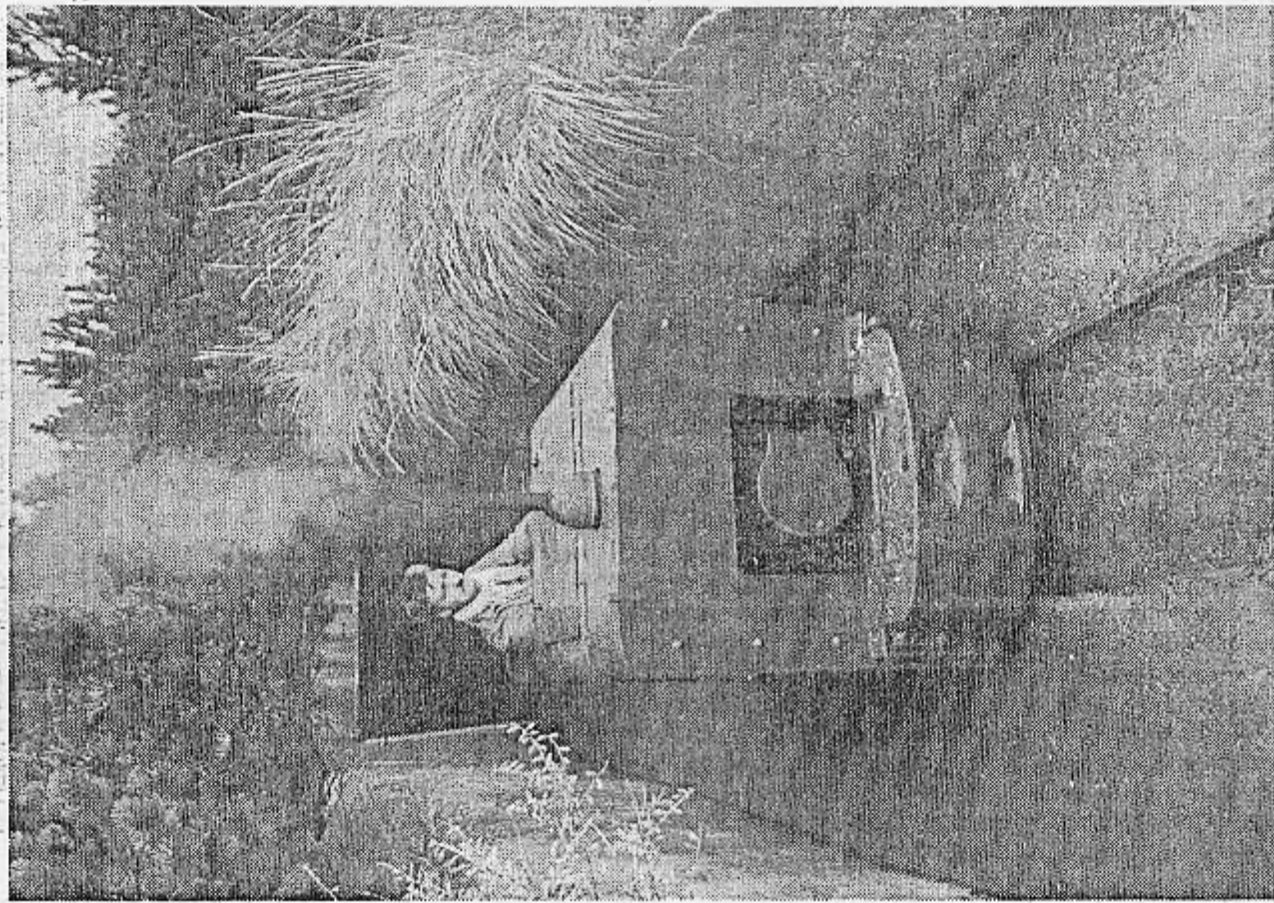
I bestyrelsen har vi siden foreningens start i april 1988 haft en hel klar målsætning om at medvirke til at få Bunkermuseet i Hanstholm gjort mere attraktivt. I år er det 10 år siden at museet i Hanstholm blev åbnet for publikum, og siden er der ikke sket de store forandringer i udstillingen. Derfor syntes vi at man passende kunne fejre 10-års jubilæet med en gennemgribende "ansigtsløftning" af museet. Men den slags koster penge!

Hidtil har man fra Thisted Museum ikke haft mulighed for at gøre udstillingen væsentlig bedre, idet fugtproblemer i bunkeren ikke har tilladt ophængning af billedplancher o.lign. Alligevel har der gennem den halve snes år været et stadigt stigende antal besøgende i museet. I år er der solgt ca. 40.000 billetter! Der er altså stor interesse for museet og derfor har det været lidt ærgerligt, at man udstillingsmæssigt har kørt på lavt blus fordi der ikke var råd til et klimaanlæg.

Det var derfor en tiltrængt økonomisk håndsrækning, der i foråret blev givet Thisted Museum, da man fra EF's fiskeriaktion-program bevilgede 174.000 kr. til udvidelse og renovering af Bunkermuseet. Først og fremmest skal løbet anvendes til installering af et klimaanlæg og dernæst vil man inddrage en nærliggende ammunitionsbunker i museumskomplekset. Mellem de to betonanlæg løber resterne af en skinnebane, som det er tanken at bringe i brugbar stand. Der er planer om at et lille ammunitionstog, som under Besættelsen kørte i rutefart mellem de fire store kanonstillinger og deres tilhørende ammunitionsbunkers, med tiden skal køre igen, se næste side!

Derved er nogle af BSH's ønsker ved at blive realiseret. Vi håber at vor forening, gennem et fortsat samarbejde med Thisted Museum kan medvirke til at der opbygges en virkelig spændende og seværdig udstilling. En af "sidegevinsterne" ved bunkersregistreringsarbejdet er, at vi får en stor viden om det tyske befæstningsbyggeri og om den helhed Hanstholm-fæstningen indgik i. Denne viden skal senere afspejles i Bunkermuseets udstilling.

Til at anskueliggøre indretningen af de tyske bunkers kræves der stadigvæk en del effekter. Nogle af de originale tekniske dele til gas- og luftfiltreringssystemet har vi dog allerede, med hjælp fra CF-kolonnen og Thisted Brandvæsen, hentet fra Søværnets depot i Frederikshavn. Men vi mangler stadig mange stumper.

Fut i Hanstholm

Den første pilot

En begravelse i Klitmøller under 2. Verdenskrig

For 50 år siden startede 2. Verdenskrig. Det engelske luftvåben, Royal Air Force, foretog enkelte luftangreb på tyske skibe, men ellers var der ikke egentlige direkte krigshandlinger mellem England og Tyskland i perioden fra 3. september 1939 til 11. april 1940. Denne første del af 2. Verdenskrig bliver derfor kaldt "The phony War" - den mærkelige krig.

I september 1939 var Royal Air Force for det meste beskæftiget med at nedkaste flyveblade over Tyskland og foretage patruljeflyvninger over den Engelske Kanal og Nordøen. Flyene skulle holde øje med de tyske skibsvælgelser, således at den tyske flåde ikke kunne slippe ud i Atlanterhavet uden at blive opdaget.

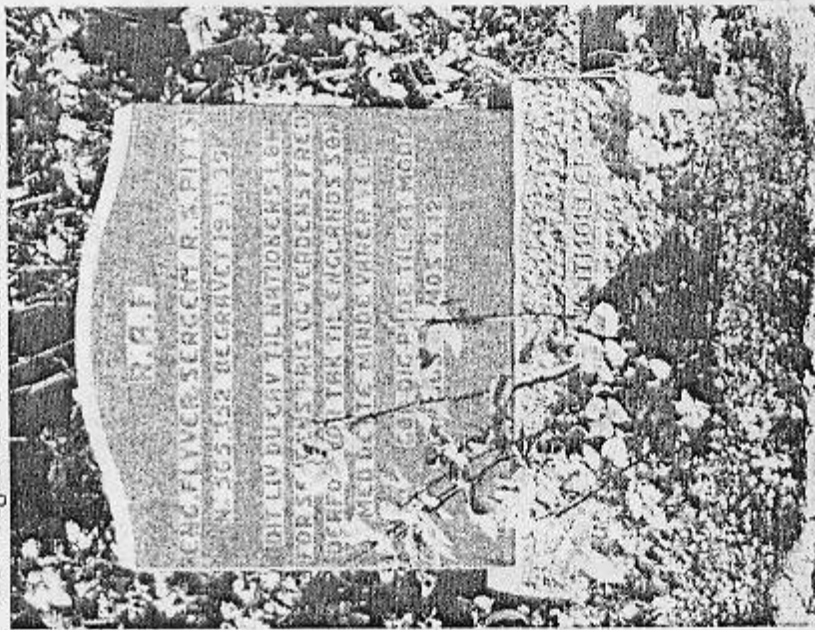
Den 30. september var en sådan patrulje sendt ud over Nordøen. Flyet, som tilhørte 224. Eskadrille fra Kystkommandoen (Coastal Command), var af typen Lockheed Hudson Mk. 1 med en besætning på fire mand. Under flyvningen blev flyet skudt ned, sandsynligvis af en tysk vandflyver. Hele besætningen omkom.

Flyets pilot blev fundet ved middagstid den 17. november på stranden ved Risbak, som ligger mellem Klitmøller og Hanstholm. Nogle mølboer fra Klitmøller bar liget op til strandfoged Morten Odders lade hvor det blev lagt i en kiste. Ved 15.30-tiden ankom amtslæge Folke, sammen med politifuldmægtig Poulsen og overbetjent Rosengren fra Thisted, for at forsøge at identificere liget. Flyverens "hundetegn" med hans soldatnummer var væk, men på en kvittering fra flyvebasens kantine, som de fandt i hans lomme, stod navnet "Sergeant Pitts". Sedlen var dateret 1. september og via den engelske legation i København fik man oplyst, at det drejede sig om sergent Richard Samuel Pitts.

Dagen efter ankom konsul Kier fra Lemvig til Thisted. Som engelsk vicekonsul skulle han, sammen med politimesteren i Thisted, ordne de forskellige formaliteter i forbindelse med begravelsen af Pitts.

Søndag den 19. november om formiddagen samledes en lille skare af Klitmøllers beboere hos strandfoged Odder, hvor lærer Krogh holdt en kort andagt. Indsvøbt i det engelske flag, blev kisten derefter ført til Klitmøller Kirkegård, netop som søndagens gudstjeneste var forbi. De fleste af kirkegængerne blev og overværede bisættelsen af den engelske pilot.

Til stede var desuden distriktschefen for Minervasenet i Skagen, kommandør-kaptajn Juel-Brockdorf og politimester E. Brix fra Thisted, begge i galla, samt konsul Kier fra Lemvig. Forsvarsbrødrene havde sendt deres fane, og blandt de mange kranser var bl.a. en fra det danske Marineministerium. Sognepræst H.E.N. Skytte foretog begravelsen. Det blev den første begravelse af en allieret flyver i Danmark under 2. Verdenskrig - ialt 1160 allierede flyvere blev begravet i Danmark 1939-45.

Gravsten rejst af beboere i Klitmøller. Den bærer indskriften: DIT LIV DU GAV TIL NATIONENS LØN, FOR SEJRENS PRIS OG FRED, DERFOR VOR TAK TIL ENGLANDS SPH, MED DETTE MINDE VÆRER VED.

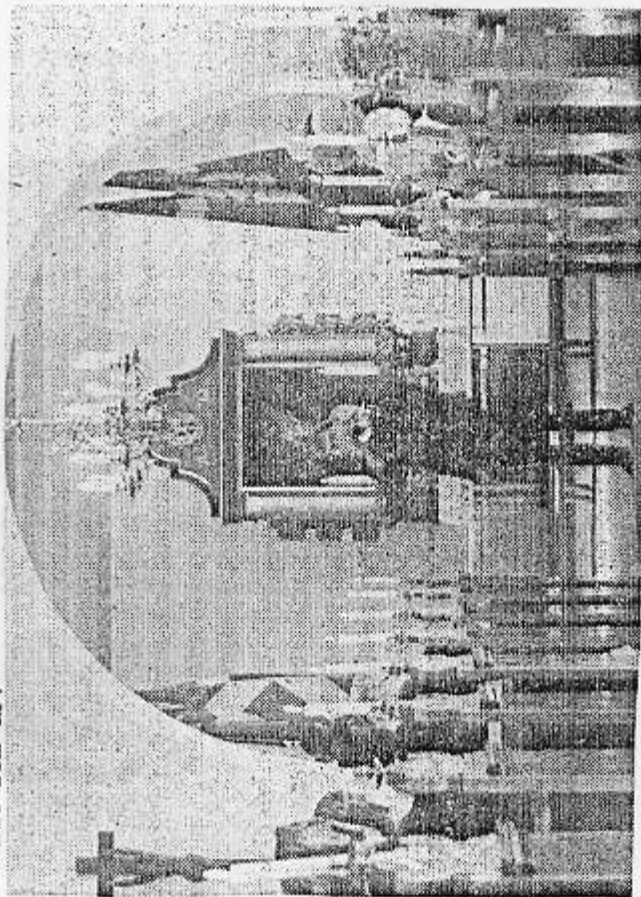
MINDEHØJTIDLIGHED:

På 50-årsdagen for flyversergent Pitts' død blev der afholdt en smuk og værdig mindehøjtidelighed på Klitmøller Kirkegård. Mange af byens beboere var mødt frem, herunder nogle af dem der var med ved begravelsen for 50 år siden.

"Foreningen af Officerer udenfor aktiv Tjeneste", Aalborg, stod bag arrangementet og i busser ankom repræsentanter fra foreningen og fra afdelinger af det danske Forsvar. Fra Royal Air Force deltog flightcommander W.R. MacMillan, som lagde en krans på gravstedet. Derefter blev yderligere tre kranser lagt af hhv. en ung pilot fra Flyvevåbenet, viceborgmesteren i Hanstholm Kommune og en repræsentant fra de Danske Våbenfæller. Under kransenedlægningen dannede 8 forskellige organisationer fanevagt ved Graven.

Efter en kort mindestund ved graven, blev der holdt en mindeandagt i Klitmøller Kirke, hvor forskellige musikstykker for trompet, orgel og solosang satte pastor Feilans prædiken i et smukt relief.

Med denne mindetag for den engelske pilot er der på værdig måde lagt et mønster for den række af 50-årsmindehøjtideligheder der vil blive afholdt i løbet af de kommende fem år.

BILLEDERNE ER FRA THISTED DAGELAD DEN 2. OKTOBER 1989

